

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет
внутрішніх справ

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Навчальний посібник

У двох частинах

Частина 2

За загальною редакцією
кандидата юридичних наук,
доцента В. А. Кройтора
та кандидата юридичних наук,
доцента Ю. І. Чалого

Харків 2010

Автори:

Апанасюк М. П., канд. юрид. наук – §§ 7–10 глави 3; **Антонюк О. І.**, канд. юрид. наук – §§ 1–19 глави 9 (у співавторстві з Кройтором В. А.); **Батожська О. В.** – § 8 глави 6; **Вакулович Е. В.**, канд. юрид. наук – §§ 1, 2 глави 4; **Довбій С. П.**, канд. юрид. наук – §§ 14, 15 глави 1; **Дідук А. Г.**, канд. юрид. наук – §§ 1, 2 глави 8; **Д'ячкова Н. А.**, канд. юрид. наук – § 8 глави 4; **Загородній С. А.**, канд. юрид. наук – §§ 1–4, 6, 7 глави 6; **Зайцев О. Л.**, канд. юрид. наук, доцент – § 1 глави 1, §§ 1–19 глави 9 (у співавторстві з Антонюк О. І.); **Кириченко Т. С.**, канд. юрид. наук – §§ 12, 13 глави 1; **Кухарев О. Є.**, канд. юрид. наук – §§ 13, 15 глави 10; **Литвинова О. В.**, канд. юрид. наук – § 5 глави 6; **Мічурін Є. О.**, канд. юрид. наук, доцент – §§ 5, 6 глави 5; **Євко В. Ю.**, канд. юрид. наук – §§ 1–4 глави 5; **Піхурець О. В.**, канд. юрид. наук – § 1 глави 7, § 2 глави 7 (у співавторстві з Резніченко С. В.); **Резніченко С. В.**, канд. юрид. наук, доцент – §§ 3, 4 глави 2, § 2 глави 7 (у співавторстві з Піхурець О. В.); **Самойлов М. О.**, канд. юрид. наук, доцент – §§ 3–6 глави 4; **Селіванов М. В.**, канд. юрид. наук, доцент – §§ 1, 2 глави 2; **Сингубов О. В.**, канд. юрид. наук – §§ 1–6 глави 3 (у співавторстві зі Сліпченком С. О.); **Сліпченко С. О.**, канд. юрид. наук, доцент – §§ 1–6 глави 3 (у співавторстві з Сингубовим О. В.); **Смотров О. І.**, канд. юрид. наук – §§ 2–4 глави 1; **Соболев О. В.**, канд. юрид. наук – § 7 глави 4; **Тіхонова М. А.**, канд. юрид. наук – § 11 глави 1; **Чалий Ю. І.**, канд. юрид. наук, доцент – §§ 9, 10, 12 глави 6; **Чап'їчадзе Я. О.**, канд. юрид. наук, доцент – § 11 глави 6; **Шишка О. Р.**, канд. юрид. наук – §§ 5–10 глави 1 (у співавторстві з Шишкою Р. Б.); **Шишка Р. Б.**, д-р юрид. наук, професор – §§ 5–10 глави 1 (у співавторстві з Шишкою О. Р.)

Рецензенти:

А. М. Запорожець – д-р юрид. наук, професор,
професор каф. цивільно-правових дисциплін
Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна;
В. Л. Яроцький – д-р юрид. наук, професор, зав. каф. цивільного права
№ 2 Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого;
В. В. Астахов – канд. юрид. наук, доцент, декан факультету
«Бізнес-управління» Харківського гуманітарного інституту
«Народна українська академія»

*Затверджено Вченою радою
Харківського національного університету внутрішніх справ,
протокол № 8 від 31.10.2008*

ISBN 978-966-610-177-1

© Апанасюк М. П., Антонюк О. І., Батожська О. В. та ін., 2010
© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2010

Зміст

Передмова.....	8
-----------------------	----------

Глава 1 Загальні положення про зобов'язання

§ 1. Поняття зобов'язального права і його місце в системі галузі цивільного права	9
§ 2. Зобов'язальне правовідношення (зобов'язання)	10
§ 3. Суб'єкти зобов'язань. Треті особи у зобов'язанні. Зміна осіб у зобов'язанні.....	18
§ 4. Виконання зобов'язання.....	20
§ 5. Способи забезпечення належного виконання зобов'язань	23
§ 6. Неустойка.....	28
§ 7. Завдаток	32
§ 8. Порука.....	34
§ 9. Гарантія	37
§ 10. Застава.....	42
§ 11. Притримання.....	45
§ 12. Припинення зобов'язань	48
§ 13. Правові наслідки порушення зобов'язань	52
§ 14. Цивільно-правова відповідальність: поняття, умови ...	53

Глава 2 Загальні положення про договір

§ 1. Цивільно-правовий договір.....	57
§ 2. Зміст цивільно-правового договору і класифікація його умов.....	65
§ 3. Порядок укладення договору	67
§ 4. Підстави для зміни або розірвання договору	70

Глава 3 Договори про передачу майна у власність

§ 1. Поняття та загальна характеристика договорів про передачу майна у власність.....	73
§ 2. Договір купівлі-продажу.....	74
§ 3. Договір роздрібної купівлі-продажу.....	76
§ 4. Договір поставки	80
§ 5. Договір контрактації	83
§ 6. Договір постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу	85
§ 7. Договір міни.....	89

§ 8. Договір ренти.....	90
§ 9. Договір довічного утримання (догляду)	94
§ 10. Договір дарування.....	97

Глава 4 Договори про передачу майна у тимчасове володіння та користування

§ 1. Загальні та відмінні риси договорів про оплатну передачу майна у тимчасове володіння та користування	100
§ 2. Договір найму (оренди).....	101
§ 3. Договір прокату	104
§ 4. Договір найму (оренди) земельної ділянки	108
§ 5. Договір найму (оренди) будівлі або іншої капітальної споруди.....	110
§ 6. Договір найму (оренди) транспортного засобу	113
§ 7. Договір найму (оренди) житла	116
§ 8. Договір позички.....	123

Глава 5 Договори про виконання робіт

§ 1. Загальні та відмінні риси договорів про оплатне виконання робіт. Види договорів.....	133
§ 2. Договір підряду.....	134
§ 3. Договір побутового підряду.....	140
§ 4. Договір будівельного підряду	149
§ 5. Договір підряду на проектні та пошукові роботи	156
§ 6. Договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт	159

Глава 6 Договори про надання послуг

§ 1. Загальні положення про договори з надання послуг: предмет договору, умови виконання. Загальні та відмінні риси договорів про надання послуг. Види таких договорів	162
§ 2. Договір перевезення.....	164
§ 3. Договір транспортного експедирування.....	169
§ 4. Договір зберігання.....	172
§ 5. Договір страхування.....	177
§ 6. Договір доручення	182
§ 7. Договір комісії.....	184
§ 8. Договір управління майном	187
§ 9. Договір позики, кредитний договір, договір банківського вкладу.....	192
§ 10. Договір банківського рахунка.....	205

§ 11. Договір факторингу.....	209
§ 12. Загальні положення про розрахунки. Види безготівкових розрахунків.....	212

Глава 7 Договори про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Договір про комерційну концесію

§ 1. Загальні та відмінні риси договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.....	220
§ 2. Комерційна концесія (франчайзинг, франшизінг)	230

Глава 8 Договір про спільну діяльність

§ 1. Загальні положення договору про спільну діяльність	238
§ 2. Договір простого товариства	239

Глава 9 Недоговірні зобов'язання

§ 1. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу	244
§ 2. Публічна обіцянка винагороди за результатами конкурсу	245
§ 3. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.....	247
§ 4. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.....	248
§ 5. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи	250
§ 6. Деліктні зобов'язання	250
§ 7. Правові умови виникнення деліктних зобов'язань.....	252
§ 8. Загальні положення про порядок та обсяг відшкодування заподіяної шкоди.....	254
§ 9. Відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на самозахист. Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності	255
§ 10. Відшкодування моральної шкоди.....	256
§ 11. Відшкодування шкоди, заподіяної найманим працівником установи, підприємства, організації під час виконання ним своїх трудових обов'язків.....	258
§ 12. Відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування чи їхніми посадовими особами	258

§ 13. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду.....	259
§ 14. Відшкодування шкоди, завданої злочином.....	261
§15. Відшкодування шкоди, завданої особами, що не досягли повноліття.....	262
§ 16. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування ядерної небезпеки.....	264
§ 17. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я або смертю.....	266
§18. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).....	268
§ 19. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави (кондикційні зобов'язання). Поняття, сторони, підстави виникнення, предмет, права та обов'язки ..	269

Глава 10 Спадкове право

§1. Поняття спадкування, підстави спадкування. Відкриття спадщини, час і місце відкриття спадщини.....	271
§2. Спадкова маса. Права та обов'язки, які входять до складу спадщини, права та обов'язки померлого, які не успадковуються	273
§ 3. Суб'єкти спадкових правовідносин	274
§4. Об'єкти спадкового правонаступництва	276
§ 5. Спадкування за заповітом	279
§ 6. Посвідчення заповіту.....	280
§ 7 .Зміст заповіту	284
§ 8. Тлумачення змісту заповіту.....	285
§ 9. Види заповідальних розпоряджень.....	286
§ 9. Право на обов'язкову частку у спадщині	287
§10. Спадкування за законом	288
§11. Право на прийняття спадщини	290
§12. Дії, які свідчать про прийняття спадщини.....	292
§13. Виконання заповіту.....	293
§14. Оформлення права на спадщину.....	296
§15. Спадковий договір.....	297

Методичні вказівки до проведення практичних занять

Тема 25. Загальні положення про зобов'язання	300
Тема 26. Загальні положення про договір	303
Тема 27. Договори про передачу майна у власність	305

Тема 28. Договори про передачу майна у тимчасове володіння та користування	311
Тема 29. Договори про виконання робіт	316
Тема 30. Договори про надання послуг	318
Тема 31. Договори про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Договір комерційної концесії	322
Теми 32. Договір про спільну діяльність. Договір простого товариства	325
Тема 33. Недоговірні зобов'язання	328
Тема 34. Загальні положення про спадкування.....	336

Умовні скорочення

Господарський кодекс України – ГК
Господарський процесуальний кодекс України – ГПК
Кодекс торговельного мореплавства України – КТМ
Митний кодекс України – МК
Статут автомобільного транспорту УРСР – САТ
Статут залізниць України – СЗ
Сімейний кодекс України – СК
Цивільний кодекс України – ЦК
Цивільний кодекс УРСР – ЦК УРСР
Цивільний процесуальний кодекс України – ЦПК

Передмова

Навчальний посібник «Цивільне право. Частина друга» (за загальною редакцією кандидата юридичних наук, доцента В. А. Кройтора та кандидата юридичних наук, доцента Ю. І. Чалого) складається з двох частин і підготовлений на основі нового Цивільного кодексу України відповідно до навчальної програми та робочої навчальної програми, всебічно висвітлює основні положення дисципліни «Цивільне право». Його структура відповідає всім вимогам, які ставляться до навчальних дисциплін у вищих навчальних закладах освіти. Дане навчальне видання розроблено згідно з вимогами Болонського процесу. Авторський колектив прагнув подати матеріал вичерпно і доступно, щоб студенти та курсанти змогли сповна опанувати основні питання курсу.

У другій частині навчального посібника висвітлюються загальні положення про зобов'язання, про договір, окремі види зобов'язань: договірні та не договірні, а також основні положення спадкового права.

Авторський колектив щиро вдячний рецензентам – *Запорожцю А. М.* – доктору юридичних наук, професору, професору кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна; *Яроцькому В. Л.* – доктору юридичних наук, професору, завідувачу кафедри цивільного права №2 Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого; *Астахову В. В.* – кандидату юридичних наук, доценту, декану факультету «Бізнес–управління» Харківського гуманітарного інституту «Народна українська академія»

Ц 80

Цивільне право України : навч. посіб. : у 2 ч. Ч 2 / за заг. ред. В. А. Кройтора та Ю. І. Чалого ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2010. – 342 с.

ISBN 978-966-610-177-1

У другій частині навчального посібника висвітлюються загальні положення про зобов'язання, про договір, окремі види зобов'язань: договірні та недоговірні тощо.

Для студентів, курсантів, аспірантів вищих навчальних юридичних закладів освіти, а також практичних працівників.

УДК 347(477)(075.8)
ББК 67.99(2)3

Навчальне видання

Автори:

Апанасюк Микола Петрович

Антонюк Олена Ігорівна

Батожська Олександра Василівна та ін.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Навчальний посібник

У двох частинах

Частина 2

Редагування, коректура, комп'ютерне верстання – *А. С. Тяпкін*
Художнє оформлення – *А. С. Тяпкін, Р. І. Артеменко*

Формат 60x84/16. Ум.-друк. арк. 19,95. Тираж 620 пр. Зам. № 6/80.

Видавець і виготовлювач –

Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.